

Zonder titel

FOTO DENAT

De expressieve wandtapijten van Claudy Jongstra tonen de schoonheid van natuurlijke materialen, plantkleuren en handwerktechnieken. Met haar kunstwerken hoopt Claudy Jongstra tactiliteit en zachtheid te brengen in openbare ruimten, en daarmee de zintuigen te 'raken'. Claudy wil stimuleren dat het gemeenschappelijk natuurlijk erfgoed bewaard blijft, en dat oude ambachten op een innova-

STUDIO CLAUDY JONGSTRA
VILT
150 X 50 CM

tieve wijze blijven worden toegepast. Zo houdt Claudy Jongstra zelf schapen van het zeldzame ras het Drentse heideschaap, en heeft zij haar eigen plantaardige ververij. Zij verbouwt verfpanten in het Waddengebied en heeft een tuin met honderd inheemse verfpanten voor de ontwikkeling van nieuwe kleuren.

HET EFFECT VAN KUNST OP DE SUBJECTIEVE BELEVING VAN EEN EMG-BEHANDELING

Door Rick Schifferstein en Agnes van den Berg.

Een EMG (electromyografie) is een vervelend onderzoek van ongeveer 15 minuten, waarbij in spieren geprikt wordt. In de EMG-ruimte onderzoeken wij welk effect kunst heeft op de manier waarop de patiënt de behandeling ervaart, en op de gevoelens die de patiënt na afloop van de behandeling heeft.

De drie condities zijn:

Kunst: drie veelkleurige wandkleden van Claudy Jongstra, gemaakt van materialen in verschillende diktes en met verschillende structuren, waardoor het werk een 3D aspect heeft. De wandkleden meten ongeveer 50 x 150 cm.

Placebo: kleurenreproducties van de drie wandkleden op canvassen op ware grootte. Door het reproduceren verdwijnt het 3D effect, en kun je de materiaalstructuren niet meer zien.

Controle: drie blanco canvassen, in grootte vergelijkbaar met de placebo's.

Vragenlijst

Om te onderzoeken wat het effect is van het toevoegen van kunst of placebokunst aan de EMG-ruimte, werd aan patiënten gevraagd om een vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijst werd uitgereikt door de behandelaar en ingevuld nadat de patiënt de behandeling had gehad. De patiënt gaf op een schaal van 1 (geen pijn) tot 6 (ondraaglijke pijn) aan hoeveel pijn hij of zij had gehad tijdens de behandeling. Ook kon worden aangekruist of men last had van één of meer van de volgende klachten: zweterige handen, duizeligheid, misselijkheid, bibberen, slaphed, hart klopt in keel, niet helder na kunnen denken, pijn en moeheid. Vervolgens gaf de patiënt aan in hoeverre hij of zij gevoelens van depressie, kwaadheid, vermoeidheid, kracht en zenuwachtigheid ervoer. De antwoordmogelijkheden waren: 1 = niet, 2 = een beetje, 3 = heel erg. Ook gaf de patiënt aan in hoeverre kenmerken zoals plezierig, fris, somber en smakeloos van toepas-

PROJECT
PSYCHOLOGISCH ONDERZOEK
NEUROLOGISCH ONDERZOEK
PLACEBO-ONDERZOEK
WELZIJNSONDERZOEK
FAMILIËONDERZOEK
KINDERONDERZOEK

sing waren op de behandelruimte (1 = niet, 2 = een beetje, 3 = heel erg). Vervolgens werden foto's van de drie werken getoond, met de vraag of men één of meer van deze kunstwerken had zien hangen (ja, nee, weet niet zeker). Ook beoordeelde men, wederom op een 3-puntsschaal, de werken op een negental kenmerken. Tot slot werden vragen gesteld over persoonsgegevens (leeftijd, geslacht, opleiding, nationaliteit) en werd gevraagd welk soort beelden en geluiden men het liefst zag of hoorde tijdens de behandeling.

Procedure en deelnemers

Het onderzoek is uitgevoerd in een periode van 13 weken tussen oktober 2012 en januari 2013. De drie soorten werken werden wekelijks omgewisseld, in een willekeurige volgorde. De kunstwerken en placebo's hebben in totaal 5 weken gehangen, en de blanco canvassen 3 weken.

De vragenlijst is in totaal ingevuld door 37 patiënten (44% mannen, leeftijd varieert van 25 tot 83 jaar, gemiddelde leeftijd is 53 jaar). De meeste patiënten (83%) hebben de Nederlandse nationaliteit; 66% van de patiënten hebben een mavo- of mbo-opleiding of lager. Volgens het officiële roulatieschema waren de patiënten als volgt verdeeld over de drie condities: kunst (n=8), placebo (n=10) en controle (n=15). Door praktische omstandigheden is het voor enkele onderzoeksweken echter niet helemaal zeker welk werk in de ruimte heeft gehangen. Daarom hebben we de patiënten op een alternatieve manier ingedeeld op basis van hun eigen antwoord op de vraag of ze een of meer kunstwerken hebben zien hangen. 13 patiënten geven aan dat ze de kunstwerken gezien hebben (dit kunnen de echte kunstwerken of reproducties op canvas geweest zijn), 12 patiënten geven aan dat ze geen kunstwerk gezien hebben, en 10 patiënten weten het niet zeker. Patiënten die niet zeker weten of ze werken hebben gezien, hebben vaker een kortere behandeling gehad (70% heeft een behandeling van minder dan 10 minuten gehad) dan patiënten die wel of geen werken gezien hebben (respectievelijk 40% en 9%).

Resultaten

Als we de drie condities met elkaar vergelijken vinden we geen verschillen in de hoeveelheid pijn die patiënten hebben ervaren tijdens de behandeling of in het aantal klachten. Ook de gevoelens die patiënten ervaren na de behandeling verschillen vrijwel niet tussen condities. Wel zien we dat patiënten die aangeven dat ze geen werken in de kamer hebben zien hangen, zich iets droeviger voelen (gemiddelde score 1.33) dan patiënten die wel een werk (kunst of placebo) hebben zien hangen (1.0), of niet zeker weten of ze een werk gezien hebben (1.0)¹. Ook voelen de patiënten die niet zeker weten of ze werken hebben zien hangen zich wat minder actief (1.13) dan de anderen (1.91 en 1.78)².

De patiënten die geen werken gezien hebben vinden de EMG-onderzoekskamer minder mooi, minder bijzonder, en wat slordiger (Figuur 1). Vergelijken we alleen de 12 patiënten van wie zeker is dat ze in de kunst- of placeboconditie behandeld werden, dan vinden de patiënten in de placeboconditie de werken minder aangenaam, vrolijk en ontspannend dan patiënten die echte kunstwerken gezien hebben (Figuur 2).

De meerderheid van de patiënten (49%) geeft aan dat men tijdens een onderzoek in het ziekenhuis het liefst foto's of afbeeldingen van de natuur ziet. Dit is beduidend hoger dan het percentage mensen dat een voorkeur heeft voor kunst (9%). Als het gaat om geluiden horen de meeste mensen (27%) ook het liefst geluiden uit de natuur, zoals vogelzang (Figuur 3 en 4).

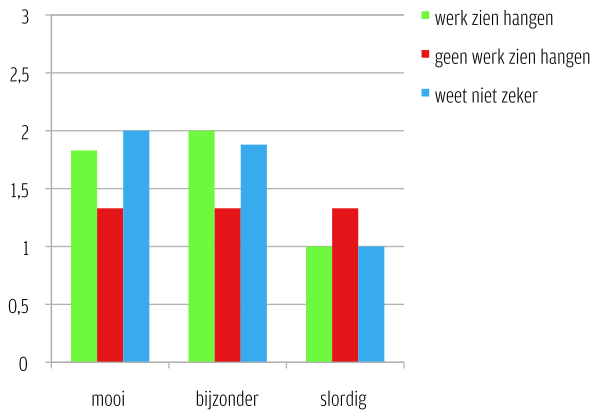
Discussie

De resultaten laten zien dat de aanwezigheid van werken (kunst of placebokunst) de oordelen van patiënten over de behandelkamer iets verbeteren. Verder worden de originele wandkleden hoger gewaardeerd dan de afbeeldingen van diezelfde werken op canvas. We vinden echter weinig tot geen effect van de aanwezigheid van de werken op het aantal gerapporteerde klachten of de gevoelens van patiënten na de behandeling. Aangezien het grootste deel van de patiënten aangeeft beelden uit de natuur te prefereren boven kunstwerken, is het de moeite waard om te onderzoeken of andere soorten werken misschien geschikter zijn om de patiëntbeleving te bevorderen.

1. $F(2,25)=4.3, p=0.026$

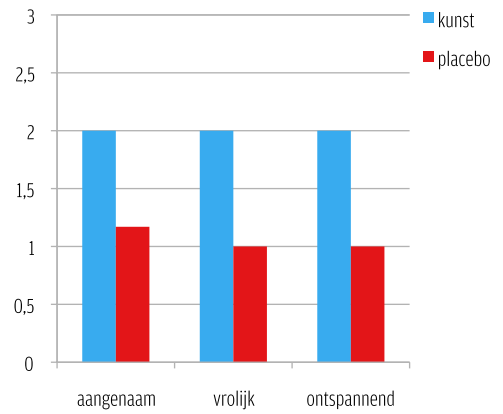
2. $F(2,25)=3.4, p=0.049$

Figuur 1

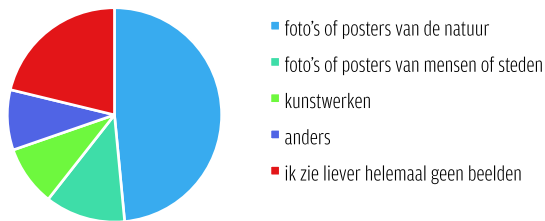
Beoordelingen van de onderzoekskamer, voor patiënten die wel of geen werken hebben zien hangen.

Figuur 2

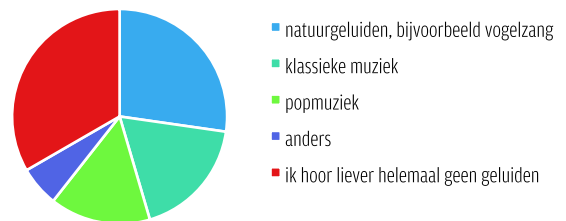
Beoordelingen van werken voor patiënten in verschillende condities.

Figuur 3

Welk soort beelden ziet u het liefst tijdens een onderzoek in het ziekenhuis?

Figuur 4

Welk soort geluiden hoort u het liefst tijdens een onderzoek in het ziekenhuis?